

учени и по отношение на всеобхватността на интересите им, и по грандиозността на техните проекти, пък и по некритичността на романтичното им въображение. Типологическата им съпоставка може да бъде разширена с много други факти и задълбочено разглеждана от много други гледни точки.

Хубавият и точен превод на монографията на няколко места е погрешен поради непознаване на литературните факти.<sup>8</sup>

Книгата на Л. Б.-Фотиаде представява интерес за българския читател и изследовател, понеже дава нова светлина и нова оценка на личността и творчеството на този гениален търсещ дух. Тя е пръв опит да бъде разглеждано в компаративистичен аспект поетическото му дело. Тя ще заинтересува и румънския читател, и то не само за да разбере личността и делото на легендарния войвода, поет и учен, но и отношението му с Куза, с Хасдеу, както и да се запознае с една непрочувана страница от дейността на бележития румънски учен, писател и общественик, голям приятел на българския народ.<sup>9</sup>

Румънската българистика записва с тази книга още един ценен принос при изясняване проблемите и личностите на Българското възраждане в Румъния.

Пирин Болджиев

„1300 JAHRE BULGARIEN. TEIL 2“

(По случай Първия международен конгрес по българистика — София, 1981 г.)

Първата част на това издание, рецензирана в книгата девета на сп. „Литературна мисъл“ от 1981 г., излезе в самото навечерие на Първия международен конгрес по българистика. Съдържанието на отпечатаната през 1982 г. втора част, както и постигнатите с нея нови резултати потвърждават научния характер на този двутомен труд и основанията да го поставим сред значителните чуждестранни публикации, посветени на големия форум по българистика. Включени са седем проучвания: 1. Кирил Харалампиев, Ото Мюлер-Неудорф — неговият при-

нос за България; Ханс Захс, София — една висока крепост на аксиомната геометрия; Бернард Тюнес, Мюнхен и съвременната българистика; Вилфрид Бауман, Властта на злото върху човека. Към учението на Климент Охридски; Гутер Микел, За честното разделение на дължината на думата в българския и гръцкия език; Норберт Райтер, Drugăji, ină, allos, éterros; Христо Василев, Южнославянизми и балканизми в българския език.

Най-съществения дял и на този том образуват статията по въпроси на езикознанието и литературата — две обособени и развивани области на българистиката във ФРГ. Кирил Харалампиев, наш сънародник и преподавател по български език и литература в Мюнхенския университет, представя малко познатата личност на Ото Мюлер-Неудорф — книжовник с несъмнено място в историята на немско-българските литературни взаимоотношения през първите десетилетия на XX в. Изключително важна е преди всичко изнесената от автора фактическа информация: през 1912—1913 г. Ото Мюлер-Неудорф е журналист в София и оттук сътрудничи на „Frankfurter Allgemeine Zeitung; изучава българската история и култура; обиква душевността на българите и до края на живота си остава впечатлен от историята и нравите им; превежда произведения на Петко Тодоров, Елин Пелин, Добри Немиров и други български писатели, а преведеният от него откъс от „Кървава песен“ от Пенчо Славейков не е изгубил и днес, по оценката на К. Харалампиев, високите си художествени качества; поставя началото на поредицата „Българска библиотека“ и подема редица инициативи, чието осъществяване в условията преди и непосредствено след Първата световна война оказва положително въздействие; все тогава (1917) отпечатва „Blumen aus dem Balkan“ — първата антология на новобългарската литература в превод на немски език. Не само това. Ото Мюлер-Неудорф възпява нашата страна в късно отпечатаната му стихосбирка (1948) „Българско отечество — 24 песни“. Неговото най-хубаво стихотворение в този цикъл, цитирано в статията, е органична част от онази великолепно, все още обаче неосъществена антология на поетичния образ на България в световната литература, създавана последователно от различни поети и на различни езици. Заслужава да се спомене още и показателният факт, че именно в 1948 г. Неудорф издава стихосбирките под побългарената форма на собственото си име — Стоил Новоселски.

Едва ли е нужно да се подчертава специално, че тази богата информация обхваща по същество не само новата отправна точка в изучаването на българско-немските литературни взаимоотношения (приноса на Ото Мюлер-Неудорф), но и правилното интерпретиране на тези взаимоотношения с оглед на тяхната исторически неравномерна последователност, интензивност и мащабност.

<sup>8</sup> Легендата на Болитиняну не е „Михай изпуска знамето“, а „спасява“; „Касандра“ е „Росандра“ (8 с., с. 75); Александри не е рисувал „акварели“, а е нарекъл пейзажната си лирика „Пастели“ и името е останало в румънската литература като жанрово название (с. 87); Йосиф Соколски е захвърлил не „патриархалните“ си, а „патриаршеските“ си одежди (с. 143, у Раковски — „патришките“).

<sup>9</sup> В една нова монография, посветена на публицистиката на Хасдеу (V. S. a n d u. Publicistica lui Haseu. Bucuresti, 1974, р. 75), приносът му в „Бъдущност“ не е разглеждан, понеже за автора не са били достъпни броевете, в които той е сътрудничил.

Подобно значение има също статията на Берхарт Тьонес за ролята на Мюнхен като изследователски център за България и по-широко — За Югоизточна Европа. Авторът набелязва всички институции, периодични издания и архивохранилища, които насочват или подпомагат изясняването на различни българистични проблеми — самостоятелно или най-често в рамките на славистиката и балканистиката в Западна Германия. Въпросът е много съществен и по друг повод ще се спира на него специално, тъй като е необходимо да бъдат обхванати в пълнота (библиографски и концептуално) всички основни публикации с оглед на застъпените в тях становища, изводи, оценки. Тук е достатъчно да се каже, че статията напомня навреме за сериозността на тази задача. Без да навлиза в нейното изясняване, Б. Тьонес обръща внимание върху разнородни институции и многогодишни поредици с българистична и обща балканистична насоченост, които заслужават да бъдат преценени именно от научно гледище.

Централно място в тази втора част на юбилейното издание, а в известен смисъл и в цялото издание дори заема изследването на Винфрид Бауман „Властта на злото върху човека. Към учението на Климент Охридски“. Едно в истинския смисъл на думата професионално проучване за Климент Охридски, за нравствените основи на неговото учение. „Климент беше ученик и спътник на славянските апостоли Кирил и Методий, основател на книжовна школа и заедно с други творец на българската средновековна литература“ — пише авторът в началото на своята обширна студия (с. 41). Следвайки композиционния план на проучването си, В. Бауман посочва в уводната му част използваните източници и особено академичното издание на Климентовите съчинения, проследява накратко живота на Климент, характеризира бегло „Златния период“ в българската литература“, изтъквайки от свое гледище ограничената взаимовръзка между осъществявания тогава подем на българската култура и книжовното дело на голямата историческа личност. Младият българист от ФРГ проследява по-нататък прякото нахлуване на злото в живота на Климент, гледната точка на Стария и Новия завет, възгледите на богомилството и намесата на приближените до църквата в тази насока. Най-съдържателните разработки на изследователя са във втората и третата част на труда, озаглавени съответно „Теологичен анализ“ и „Културно-исторически анализ“. Тук той разграничава и обосновава различни аспекти на злото в живота и литературата, служейки си с примери и от по-ново време, разкрива присъствието на темата за злото в книжовното наследство на Климент и разяснява онези многобройни пасажки в съчиненията му, които представят отношението на видния Кирило-Методиев ученик по този основен въпрос на старата българска литература и на Средновековието въоб-

ще. Изследването представя този нов автор определено с неговите оформени интереси към българската средновековна литература, с богатите му познания за Климент Охридски и, разбира се, с умението му да изяснява научно специфични въпроси на книжовното наследство от онези епохи.

Статите на Гунтер Михел, Норберт Райтер и Христо Василев, чийто принос ще оценят по право специалистите-езиковеди, имат също несъмнен изследователски характер. От своя страна ще отбележим само, че авторите им поставят на сравнителна основа съществени въпроси, като с компетентно анализиратите примери уточняват, допълват или разширяват познати разработки на езиковедската наука. Това са обстойни проучвания, подкрепени от прецизно изработени таблици и схеми, които онагледяват или подсилват с нови доказателства отстояваните от тях схващания.

Внимателното прочитане на този двутомен труд, издаден във връзка с 1300-годишнината от създаването на българската държава и Първия Международен конгрес по българистика (София, 1981 г.), разкрива както неговите научни качества, така и основанията да бъде той отпечатан на български език. Това не само ще допринесе за творческото осмисляне на неговите приноси моменти, но и ще бъде нова проява на вложената в изданието идея за сътрудничество в областта на българистиката.

*Илия Конев*

#### ПРИЕМЛИВИТЕ И НЕПРИЕМЛИВИТЕ СТРАНИ НА ЕДНА ЛИТЕРАТУРНА КОНЦЕПЦИЯ

Въпросът, дали литературата крие своя генезис в самата си същност, се превърна в най-шекотливия момент в литературознанието на нашия век, през който за първи път се заговори за „деhumanизация“ на литературния свят, за „умиране на романа“ и се появи модата на несвързания текст с претенции за художествени качества. Разглеждането на този основен проблем очерта ясно идеологическите и методологическите различия между марксистското и буржоазното литературознание. Докато първото съсредоточи търсенията си върху връзката между реалната действителност и литературното произведение, давайки по този начин историческа насоченост на изследванията си, западната теория на литературата ограда разглеждането на текста с дебели стени от външния свят. Постановката за литературното произведение като автономна единица изключи априори от обсега на западното литературознание въпроса за литературата като отражение на историко-социалния контекст.

Иманентният анализ на художествения текст се превърна в ръководно начало на за-